

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi raittiustyölain ja alkoholilain sekä arpajaislain 3 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Sosiaali- ja terveydenhuollon vuonna 1984 voimaan tulleen suunnittelu- ja valtionosuusjärjestelmän ulkopuolella on eräitä toimintoja, jotka nyt ehdotetaan yhdistettäväksi tähän järjestelmään. Suunnittelu- ja valtionosuusjärjestelmän piiriin tulisivat kuntien raittiustyö ja kunnallinen alkoholitarkastus.

Yksityisten raittiusjärjestöjen ja päihdehuollon järjestöjen avustusjärjestelmää ehdotetaan muutettavaksi siten, että niiden toiminta rahoitettaisiin Raha-automaattiyhdistyksen tuotosta myönnettävillä avustuksilla.

Kuntien raittiustyön ja kunnallisen alkoholitarkastuksen saattaminen suunnittelu- ja valtionosuusjärjestelmän piiriin aiheuttaisi valtion ja kuntien välisiä kustannusten siirtoja valtion eduksi noin 14 miljoonaa markkaa. Kustannusten siirtymä korvataan kunnille ottaen samalla huomioon muut valtion ja kuntien väliseen kus-

tannustenjakoon liittyvät tekijät. Korvaamistavasta neuvotellaan uudistuksen voimaantulovuotta koskevilla valtion ja kuntien keskusjärjestöjen välisissä järjestelyasiakirjan mukaisissa neuvotteiluissa. Raittiusjärjestöjen ja päihdehuollon järjestöjen rahoituksen muutos merkitsisi järjestöjen noin 17 miljoonan markan valtionavustusten siirtymistä maksettavaksi Raha-automaattiyhdistyksen voittovaroista.

Esitys liittyy vuoden 1988 tulo- ja menoarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Muutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan siten, että järjestöjen rahoitusta koskeva muutos tulee voimaan vuoden 1988 alusta ja kuntien raittiustyön ja kunnallisen alkoholitarkastuksen saattaminen sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelu- ja valtionosuusjärjestelmän piiriin vuoden 1989 alusta.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne ja ehdotetut muutokset

1.1. Suunnittelu- ja valtionosuusjärjestelmä

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla vuoden 1984 alusta voimaan tullut sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelu- ja valtionosuusjärjestelmä kokosi noin 70 erillistä valtionapua valtion tulo- ja menoarviosta yhtenäisten valtionosuussäännösten piiriin. Uudistuksen piiriin tuli

myös eräitä maa- ja metsätalousministeriön ja kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalojen valtionaputehtäviä.

Valtion tilintarkastajat ovat kertomuksessaan vuodelta 1984 kiinnittäneet huomiota valtionapujärjestelmään, joka on edelleen sekava ja monimutkainen. Kertomuksessa todetaan, että ”säännöksiä yhdistelemällä ja yhdenmukaistamalla saavutettaisiin kustannussäästöjä valtionapujen hallinnossa”. Nämä kannanotot lähtevät

siitä, että nykyistä tilannetta tulisi parantaa vaihteittain osittaisuudistusten kautta.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla on suurin osa valtionosuuksista koottu sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (SVOL) ja sen nojalla annettavien valtakunnallisten suunnitelmien piiriin. Tämän esityksen eräänä tarkoituksena on saattaa eräitä sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan valtionosuuksia SVOL:n piiriin. Näin voidaan samanaikaisesti parantaa sosiaali- ja terveydenhuollon eri osa-alueiden yhteistyötä, tehostaa nykyisin valtakunnallisten suunnitelmien ulkopuolella olevien toimintojen vuotta pidemmän ajan suunnittelua, poistaa tarpeettomia hallinnollisia erityispiirteitä, yhtenäistää valtionosuusjärjestelmiä sekä lisätä kuntien mahdollisuuksia järjestää sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti.

Kuntien raittiustyön ja kunnallisten alkoholitarkastajien toiminnan erilliset valtionosuusjärjestelmät ehdotetaan kumottaviksi. Toimintoihin sovellettaisiin jatkossa SVOL:n säännöksiä.

Kuntien raittiustyö ehdotetaan sisällytettäväksi valtioneuvoston hyväksymään valtakunnalliseen suunnitelmaan. Erillisten raittiustyön valtionosuuksien ennakoiden hakemisen sijasta kunta sisällyttäisi toiminnan lääninhallitukselle alistettavaan toteuttamissuunnitelmaan. Kahden erillisen valtionosuussuorituksen sijasta lääninhallitus suorittaisi raittiustyön valtionosuuden muun sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuden yhteydessä. Erillisen raittiustyön kertomuksen sijasta kunta toimittaisi kunnalliskertomuksella ja sosiaali- ja terveydenhuollon kertomuksen osana raittiustyön tiedot lääninhallitukselle. Kahden erillisen valtionosuusselvityksen sijasta kunta toimittaisi lääninhallitukselle raittiustyön kustannustiedot sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuusselvityksen osana.

Kunnallinen alkoholitarkastus ehdotetaan sisällytettäväksi valtioneuvoston hyväksymään valtakunnalliseen suunnitelmaan. Tällöin poistuisivat erilliset valtionosuuden ennakoja koskevat hakemukset ja lääninhallitusten erilliset valtionosuuden maksatukset. Alkoholitarkastajan laatimien toimintakertomusten sijasta kunta antaisi tarpeelliset tiedot kunnalliskertomuksessa ja sosiaali- ja terveydenhuollon kertomuksen osana. Myös erilliset alkoholitarkastuksen valtionosuusselvitykset poistuisivat.

1.2. Yksityisten yhteisöjen raittiustyön ja päihdehuollon avustusjärjestelmä

Vuoden 1984 alusta voimaan tulleen sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelu- ja valtionosuusjärjestelmän uudistuksen yhteydessä lähes kaikki yksityisten yhteisöjen valtionavut poistettiin valtion tulo- ja menoarviosta. Järjestöjen rahoitus turvattiin joko kunnilta tulevilla korvauksilla tai Raha-automaattiyhdistyksen tuotosta myönnettävillä avustuksilla.

SVOL:n kanssa samaan aikaan tuli voimaan raittiustyölaki (828/82), jossa valtakunnallisten raittiusjärjestöjen rahoitus järjestettiin muusta sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelu- ja valtionosuusjärjestelmästä poiketen. Raittiustyölain mukaan otetaan valtion tulo- ja menoarvioon vuosittain määräraha, joka käytetään raittiustyöhön. Määräraha käytetään raittiustyölain ja -asetuksen nojalla avustusten myöntämiseen valtakunnallisille raittiusjärjestöille. Valtakunnalliset raittiusjärjestöt hyväksyy valtioneuvosto raittius- ja alkoholiain neuvottelukunnan annettua asiasta lausuntonsa. Valtakunnallisia raittiusjärjestöjä on tällä hetkellä 24. Sosiaali- ja terveysministeriö päättää avustusten jaosta raittius- ja alkoholiain neuvottelukunnan annettua lausuntonsa.

Raittiustyölaissa haluttiin erityisesti turvata valtakunnallisten raittiusjärjestöjen toiminta. Tällaisiksi valtakunnallisiksi raittiusjärjestöiksi katsotaan raittiustyölain ja -asetuksen (233/83) säännösten mukaan sellaiset järjestöt, joiden ensisijaisena tehtävänä on valtakunnallisesti edistää pyrkimystä totuttaa kansalaisia terveisiin elämäntapoihin ohjaamalla heitä välttämään päihteiden ja tupakan käyttöä.

Yksityisen päihdehuollon alueella toimii eräitä järjestöjä, joiden toiminnan osalta SVOL:n mukainen rahoitusjärjestelmän muutos ei ollut mahdollinen. Osa näistä yhteisöistä järjestää valtakunnallista päihdehuollon tiedotusta, koulutusta ja julkaisutoimintaa, josta ei luonteensa vuoksi synny yksittäiselle kunnalle SVOL:n mukaisesti myytäviä palveluja. Lisäksi on yhteisöjä, jotka kehittävät ja kokeilevat uusia toimintamuotoja päihdeongelmaisten löytämiseksi, hoitoon ohjaamiseksi sekä varsinaisen hoidon ja kuntoutuksen järjestämiseksi. Myös tällaiseen toimintaan voidaan kokemuksen mukaan saada kuntien rahoitusta vasta, kun kokeiluvaiheesta on edetty toiminnan vakiintumisvaiheeseen.

Yksityisistä päihdehuollon järjestöistä muun muassa A-klinikkasäätiön keskushallinnon ja kehittämistyön osalta muutos ei ollut mahdollinen.

Yksittäisillä kunnilla ei ole ollut riittävää halua rahoittaa tällaista toimintaa, vaikka ne rahoittavatkin yksittäisten A-klinikoiden toiminnan. Säätiön toiminnan turvaamiseksi on tulo- ja menoarviossa ollut määräraha valtionavustusta varten päihdehuollon järjestöille. Samasta määrärahasta on tuettu myös eräiden pienten järjestöjen toimintaa.

Kun otetaan huomioon Raha-automaattiyhdistyksen tuoton kasvu, olisi luontevaa ohjata osa kasvusta raittiusjärjestöille ja päihdejärjestöille, jolloin erilliset määrarahat näiden järjestöjen toiminnan tukemiseen voitaisiin poistaa valtion tulo- ja menoarviosta.

Valtakunnallisten raittiusjärjestöjen sekä A-klinikkasäätiön ja muiden yksityisen päihdehuollon järjestöjen toiminnan turvaamiseksi ehdotetaan arpajaislakia (491/65) muutettavaksi siten, että Raha-automaattiyhdistyksen tuotosta olisi mahdollista jakaa avustuksia myös raittiustyöhön ja päihdehuollon edistämiseen. Näin raittiusjärjestöt ja päihdehuollon järjestöt tulisivat samaan asemaan muiden sosiaali- ja terveydenhuollon järjestöjen kanssa.

Uudistuksen jälkeen niillä valtakunnallisilla raittiusjärjestöillä, jotka ovat saaneet raittiustyölain 10 §:n 2 kohdassa tarkoitettua avustusta tulo- ja menoarviossa olevasta erillisestä määrarahasta, olisi mahdollisuus saada vastaava avustus Raha-automaattiyhdistyksen tuotosta. Vastaavasti siirrettäisiin A-klinikkasäätiön ja eräiden muiden päihdejärjestöjen avustukset, jotka sosiaalihallitus on jakanut tulo- ja menoarviossa olevasta erillisestä määrarahasta, jaettavaksi Raha-automaattiyhdistyksen tuotosta.

2. Asian valmistelu

Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelu- ja valtionosuusjärjestelmää koskeva uudistus tuli voimaan vuoden 1984 alusta. Uudistuksen huomattavasta laajuudesta huolimatta eräitä hallintoon ja rahoitusjärjestelmään liittyviä muutostarpeita jätettiin myöhemmin selvitettäväksi. Tällaisia olivat kunnallinen raittiustyö ja alkoholitarkastus. Sosiaali- ja terveysministeriön asettama raittiuslautakuntatyöryhmä on ehdottanut muistiossaan (STM 1986:1), että kunnallisen raittiustyön asemaa tarkistettaisiin lautakuntahallinnon osalta ja toiminta saatettaisiin SVOL:n piiriin.

Tähän esitykseen sisältyvät muutosehdotukset ovat tulleet esille sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan työryhmissä, koulutustilaisuuksissa

ja sosiaali- ja terveysministeriölle toimitetuissa aloitteissa.

Hallitus antoi 24 päivänä lokakuuta 1986 eduskunnalle esityksen eräiden sosiaali- ja terveydenhuollon hallintoa ja rahoitusta koskevien lakien muuttamisesta (HE 194/1986 vp.), mutta eduskunta ei ehtinyt käsitellä asiaa loppuun ennen edustajanvaaleja.

Esityksestä käytiin valtion ja kuntien keskusjärjestöjen välillä solmitun sopimuksen edellyttämät neuvottelut.

Hallitus antoi 26 päivänä kesäkuuta 1987 eduskunnalle uuden esityksen (HE 43/1987 vp.), josta 24 päivänä lokakuuta 1986 annettuun esitykseen verrattuna poistettiin kuntien raittiustyön ja kunnallisen alkoholitarkastuksen saattaminen sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelu- ja valtionosuusjärjestelmän piiriin.

Viimeksi mainitun hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että hallituksen on tarkoitus edelleen selvittää, miten kuntien ja valtion välinen kustannustenjakoa raittiustyön ja kunnallisen alkoholitarkastuksen osalta on tarkoituksenmukaista järjestää. Lisäksi perusteluissa todetaan, että samassa yhteydessä selvitetään, millä tavoin kuntien muillekin kuin raittiusjärjestöille maksamia valtionapuja on mahdollista kehittää. Perusteluissa luvattiin, että selvityksen valmistuttua hallitus tulee tekemään tarpeelliset esitykset eduskunnalle.

Hallituksen esityksen antamisen jälkeen hallitus on päättänyt valtion vuoden 1988 tulo- ja menoarvioesityksen antamisen yhteydessä ehdotamaan, että kunnallinen raittiustyö ja alkoholitarkastus saatetaan SVOL:n piiriin ja että valtakunnallisten raittiusjärjestöjen ja yksityisten päihdehuollon järjestöjen rahoitus siirretään tapahtuvaksi Raha-automaattiyhdistyksen tuotosta.

3. Esityksen organisatoriset vaikutukset

Valtioneuvoston hyväksymään valtakunnalliseen suunnitelmaan sisällytettäisiin jatkossa myös kuntien raittiustyö ja kunnallisten alkoholitarkastajien toiminta. Valtioneuvoston mahdollisuudet yhteensovittaa sosiaali- ja terveydenhuollon eri osa-alueita paranisivat.

Raittiustyön ja alkoholitarkastuksen erillisten valtionosuusmäärärahojen käyttö ja valvonta sekä erillisten kertomusjärjestelmien tietojen kokoaminen aiheuttavat huomattavasti työtä lääninhallituksille. Uudistuksen jälkeen edellä mainitut

määrärahat ja kertomukset sisällytettäisiin sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelu- ja valtionosuusjärjestelmään.

Raittiustyön ja alkoholitarkastuksen erillisten valtionosuuksien ja kertomusten sijaan tulisivat nykyisten toteuttamissuunnitelmien, valtionosuusselvitysten ja kunnalliskertomusten laajennukset. Valtionosuusjärjestelmien yhtenäistäminen vähentäisi erityisjärjestelmistä aiheutuvaa työtä ja parantaisi sosiaali- ja terveydenhuollon osa-alueiden yhteistyötä.

Valtakunnallisille raittiusjärjestöille myönnettävien avustusten käsittely yhdenmukaistuisi muiden sosiaali- ja terveysministeriön hallinnon-alalla jaettavien avustusten käsittelyn kanssa. Avustukset raittiustyöhön myönnettäisiin Raha-automaattiyhdistyksen tuotosta. Avustusten jaosta päättäisi valtioneuvosto sosiaali- ja terveysministeriön esittelystä.

Yksityisten päihdehuollon järjestöjen toiminnan rahoituksen siirtyminen tapahtuvaksi Raha-automaattiyhdistyksen tuotosta merkitsisi avustusten käsittelyn siirtymistä sosiaalihallitukselta sosiaali- ja terveysministeriölle. Avustusten jakamisesta päättäisi valtioneuvosto sosiaali- ja terveysministeriön esittelystä. Uudistus yhtenäistäisi yksityisille sosiaali- ja terveydenhuollon järjestöille myönnettävien avustusten käsittelyä.

4. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain piiriin kuuluvan toiminnan kustannusten arvioidaan olevan vuonna 1986 yhteensä noin 26 940 miljoonaa markkaa, josta valtionosuus on 12 930 miljoonaa markkaa ja kuntien osuus 14 010 miljoonaa markkaa. Valtionosuus vaihtelee kunnan kato-kykyluokan perusteella 31 prosentista 64 prosenttiin. Valtionosuus on keskimäärin 48 prosenttia.

Raittiustyölain ja alkoholilain muutoksista aiheutuisi valtion ja kuntien välillä kustannusten siirtymiä vuoden 1987 kustannustasossa seuraavasti: Kuntien raittiustyön saattaminen SVOL:n piiriin vähentäisi valtion menoja 10,4 miljoonaa markkaa ja vastaava muutos kunnallisen alkoholitarkastuksen osalta aiheuttaisi valtion menojen vähenemisen 3,5 miljoonalla markalla eli yhteen-

sä valtion menot vähenisivät noin 14 miljoonaa markkaa.

Uudistuksen tarkoituksena on yhtenäistää ja yksinkertaistaa valtion ja kuntien välistä kustannustenjakoa. Uudistuksen valtion- ja kunnallistaloudelliset vaikutukset ovat siinä määrin vähäiset, että nykyinen 31—64 prosentin valtionosuusasteikko ehdotetaan säilytettäväksi entisellään. Noin 14 miljoonan markan kustannusten siirtyminen valtiolta kunnille korvataan kunnille. Menettelytavasta neuvotellaan valtion ja kuntien keskusjärjestöjen kesken käytävissä järjestelyasiakirjaneuvotteluissa.

Valtakunnallisten raittiusjärjestöjen rahoituksen muutos merkitsisi valtakunnallisten raittiusjärjestöjen noin 12 miljoonan markan valtionavustuksen poistamista ja vastaavan rahan myöntämistä Raha-automaattiyhdistyksen voittovaroista.

Yksityisten päihdehuollon järjestöjen rahoituksen muutos merkitsisi päihdehuollon järjestöjen noin 5 miljoonan markan valtionavustuksen poistamista ja vastaavan rahan myöntämistä Raha-automaattiyhdistyksen voittovaroista.

5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Lain vahvistamisen yhteydessä on tarkoitus antaa asetus raha-automaattiasetuksen (676/67) muuttamisesta. Raha-automaattiyhdistyksen tuoton käyttämisestä on säännökset raha-automaattiasetuksen 3 luvussa. Niiden mukaan otetaan valtion tulo- ja menoarvioon vuosittain määräraha, jonka arvioidaan vastaavan yhdistyksen puhtaasta tuotosta asianomaisena varainhoitovuonna avustuksina jaettavaa määrää. Määrän jakaa valtioneuvosto sosiaali- ja terveysministeriön esittelystä kerran vuodessa niiden hakemusten perusteella, jotka asetuksessa määritellyillä toimialoilla toimivat yhteisöt ovat säädettyssä järjestyksessä tehneet.

Koska valtakunnalliset raittiusjärjestöt ja päihdehuollon järjestöt eivät ehdi hakea avustuksia säädettyssä järjestyksessä, on asetukseen tarkoitus ottaa säännökset, jotka antavat mahdollisuuden myöntää avustusta näille järjestöille jo vuodelle 1988.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Raittiustyölaki

6 §. Pykälän 2 momentissa säädetään raittiuslautakunnan virkojen yhdistämisestä kunnan muuhun virkaan ja kahden tai useamman kunnan yhteisistä viroista.

Kunnalla on mahdollisuus yhdistää virkoja ilman tällaista raittiustyölaissa olevaa mainintaa. Yhdistettyjen virkojen raittiustyötä koskevaan osaan on voitu saada valtionosuutta raittiustyölain perusteella. Koska toimintaan ehdotetaan sovellettavaksi SVOL:ia, ehdotetaan momentti kumottavaksi. Koska SVOL:ssa ei ole rajoituksia valtionosuuden suorittamiseen yhdistelmävirkaan, kunta saisi tällaisiin virkoihin edelleen valtionosuutta. Yhdistelmävirat voisivat olla hallinnollisesti edelleen muunkin kuin raittiuslautakunnan alaisina.

7—9 §. Lain 7 §:ssä määritellään sekä asukasluvun että raittiustyön henkilökunnan palkkauksen perusteella suoritettavat valtionosuudet. Uudet virat tulevat valtionosuuden piiriin valtion tulo- ja menoarviossa päätetyissä rajoissa. Lain 8 §:ssä on virkojen palkkausmenoihin suoritettavan valtionosuuden määräksi säädetty 39—75 prosenttia kunnan kantokykyluokan perusteella. Lain 9 §:ssä on valtionosuuden määrittämiseen liittyviä säännöksiä.

Kunnallisen raittiustyön yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa ovat osaltaan vaikeuttaneet kunnallisen raittiustyön jääminen valtakunnallisten suunnitelmien ulkopuolelle ja erot valtionosuussäännöksissä. Muuhun sosiaali- ja terveydenhuoltoon verrattuna vähäisten valtionosuuksien hakemus-, maksatus-, selvitys- ja valvonta- sekä kertomusjärjestelmä aiheuttavat tarpeetonta työtä sekä kunnallis- että valtionhallinnolle. Näistä syistä ehdotetaan 7 § muutettavaksi niin, että siihen otetaan viittaus SVOL:iin. Lain nykyiset 8 ja 9 § ehdotetaan kumottaviksi.

Kunnat voisivat käyttää raittiustyön järjestämisessä yksityisiä järjestöjä samassa laajuudessa kuin nykyisin. Kunnan toteuttamissuunnitelmassa tulisi selvittää kunnan oman raittiustyön ja raittiustyöjärjestöjen avulla järjestetyn toiminnan laajuus. Lääninhallitus vahvistaisi toiminnan laajennukset valtion tulo- ja menoarvion sekä valtakunnallisen suunnitelman rajoissa.

Lainmuutoksen johdosta raittiustyön keskimääräinen valtionosuus laskisi vuoden 1986 tason mukaisesta noin 63 prosentista noin 50 prosenttiin. Valtionosuudet vähenisivät 10,4 miljoonaa markkaa ja kuntien menot lisääntyisivät vastaavasti. Kun kuntien raittiustyötä käsiteltäisiin jatkossa osana muuta sosiaali- ja terveydenhuoltoa, sekä kunnilta että lääninhallituksilta poistuisi noin 800 erillisestä valtionosuusselvityksestä ja kertomuksesta aiheutuvat hallinnolliset tehtävät.

10 §. Pykälän 2 kohdassa on säännös valtion tulo- ja menoarvion vuosittain otettavasta määrärahasta, joka käytetään raittiustyöhön.

Säännös ehdotetaan kumottavaksi, koska raittiustyöhön myönnettäisiin avustukset Raha-automaattiyhdistyksen tuotosta.

11 §. Pykälän 1 momentissa on säännös, jonka mukaan valtioneuvosto hyväksyy 10 §:n 2 kohdan mukaista avustusta saavat valtakunnalliset raittiustyöjärjestöt sen jälkeen, kun raittiustyö- ja alkoholi-asiain neuvottelukunta on antanut lausuntonsa.

Kun valtakunnallisille raittiustyöjärjestöille myönnettäisiin jatkossa avustusta Raha-automaattiyhdistyksen tuotonjakoa koskevien säännösten mukaan, ehdotetaan momentti kumottavaksi.

12 §. Pykälässä olevan säännöksen mukaan sosiaali- ja terveysministeriö myöntää avustuksen järjestöille. Pykälässä säännellään myös, mitä avustusta myönnettäessä on otettava huomioon.

Pykälä ehdotetaan kumottavaksi, koska raittiustyöjärjestöjen avustushakemuksiin sovellettaisiin samoja säännöksiä kuin muihinkin Raha-automaattiyhdistyksen tuotonjakoa koskeviin hakemuksiin.

1.2. Alkoholilaki

73 §. Säännös velvoittaa kunnan, jossa on alkoholijuomien vähittäismyynti- tai anniskelupaikka, palkkaamaan kunnallisen alkoholitarkastajan valvomaan alkoholilainsäädännön noudattamista. Lääninhallitus voi määrätä, että alkoholitarkastajalla tulee lisäksi olla apulainen. Lisäksi säädetään, että virat voivat olla yhteisiä kahdelle tai useammalle kunnalle.

Kunnallista alkoholitarkastusta on 376 kunnassa, joista noin 60 prosenttia on sijoittanut alkoholitarkastajat raittiuslautakunnan alaiseksi.

Muissa kunnissa alkoholitarkastaja on suoraan kunnanhallituksen alaisena.

Koska kunnalliseen alkoholitarkastukseen ehdotetaan sovellettavaksi SVOL:ia, ehdotetaan pykälästä poistettavaksi säännös lääninhallituksen määräämistä alkoholitarkastajan apulaisista. Kunnat voisivat edelleen päättää alkoholitarkastajien hallinnon järjestämisestä kunnassa. Kunnilla voisi myös edelleen olla yhteisiä alkoholitarkastajia, vaikka tätä koskeva maininta tarpeettomana poistettaisiin pykälästä.

74 §. Pykälässä on säännös kunnallisen alkoholitarkastuksen kustannuksiin suoritettavan valtionosuuden määrittelystä.

Koska toimintaan ehdotetaan sovellettavaksi SVOL:ia, ehdotetaan pykälä kumottavaksi.

98 §. Pykälässä on aikaisempien muutosten jälkeen vain kunnallisen alkoholitarkastuksen rahoittamista valtion tulo- ja menoarviosta koskeva säännös. Kuuden päätoimisen ja 373 sivutoimisen alkoholitarkastajan toimintaan suoritetaan valtionosuutta vuonna 1987 yhteensä noin 6,7 miljoonaa markkaa.

Kunnallinen alkoholitarkastus liittyy olennaisesti kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaan. Kunnallisen alkoholitarkastuksen yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa ovat osaltaan vaikeuttaneet kunnallisen alkoholitarkastuksen jääminen valtakunnallisten suunnitelmien ulkopuolelle ja erilaiset valtionosuussäännökset. Muuhun sosiaali- ja terveydenhuoltoon verrattuna vähäisten valtionosuuksien hakemus-, maksatus-, selvitys- ja valvonta- sekä kertomusjärjestelmä aiheuttavat tarpeetonta työtä sekä kunnallis- että valtionhallinnolle. Näistä syistä ehdotetaan 98 §:ään nykyisten säännösten sijasta otettavaksi viittaus SVOL:iin.

Lain muutoksen johdosta valtion nykyisin maksamista 6,7 miljoonan markan kustannuksista 3,5 miljoonaa markkaa jäisi kuntien katettavaksi. Kun kunnallista alkoholitarkastusta käsitel-

täisiin jatkossa osana sosiaali- ja terveydenhuoltoa, sekä kunnilta että lääninhallituksilta poistuisivat noin 380 erillisestä valtionosuusselvityksestä ja kertomuksesta aiheutuvat hallinnolliset tehtävät.

98 a §. Pykälä sisältää säännökset valtionosuiden hakemisesta ja maksamisesta.

Koska kyseiset säännökset sisältyvät SVOL:iin, pykälä ehdotetaan kumottavaksi.

1.3. Arpajaislaki

3 §. Pykälän 4 momentissa on lueteltu ne tarkoitukset, joihin varoja voidaan arpajaislain perusteella hankkia. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että sen nojalla voitaisiin hankkia varoja myös raittiustyöhön ja päihdehuollon edistämiseen.

2. Voimaantulo

Muutokset ehdotetaan saatettavaksi voimaan siten, että yksityisten raittiustöiden ja päihdehuollon järjestöjen rahoitusta koskevat säännökset tulisivat voimaan vuoden 1988 alusta lukien ja että kuntien raittiustyön ja kunnallisen alkoholitarkastuksen saattaminen sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelu- ja valtionosuusjärjestelmän piiriin tulisi voimaan vuoden 1989 alusta lukien. Vuosia 1989—1993 koskevat valtakunnalliset suunnitelmat tulisi kuitenkin laatia uusien säännösten mukaan jo vuonna 1988.

Ennen lain voimaantuloa olisi voitava ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki raittiustyölain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 19 päivänä marraskuuta 1982 annetun raittiustyölain (828/82) 6 §:n 2 momentti, 8 ja 9 §, 10 §:n 2 kohta, 11 §:n 1 momentti sekä 12 §, sekä
muutetaan 7 §, sellaisena kuin se on osittain muutettuna 29 päivänä kesäkuuta 1984 annetussa laissa (486/84), näin kuuluvaksi:

7 §

Kunnan tämän lain nojalla järjestämään toimintaan sovelletaan sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annettua lakia (677/82), jollei lailla ole toisin säädetty.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 198 , kuitenkin siten, että lain 6 §:n 2 momentti sekä 8 ja 9 § tulevat voimaan _____ päivänä _____ kuuta 198 .

Lain 7 §:ssä mainitun sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 2 luvun säännöksiä sovelletaan kuitenkin ensimmäisen kerran jo vuonna 198 vuosia 198 —199 koskevaa valtakunnallista suunnitelmaa laadittaessa ja hyväksyttäessä sekä toteuttamissuunnitelmia laadittaessa.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöön panemiseksi tarpeellisiin toimenpiteisiin.

2.

Laki alkoholilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 26 päivänä heinäkuuta 1968 annetun alkoholilain (459/68) 74 § ja 98 a §, sellaisina kuin ne ovat 18 päivänä heinäkuuta 1975 annetussa laissa (586/75), sekä
muutetaan 73 ja 98 §,

sellaisina kuin ne ovat, 73 § 27 päivänä elokuuta 1976 annetussa laissa (714/76) ja 98 § osittain muutettuna viimeksi mainitulla lailla ja 19 päivänä marraskuuta 1982 annetulla lailla (829/82), näin kuuluviksi:

73 §

Kunnassa, jossa on alkoholijuomien vähittäismyynti- tai anniskelupaikka, tulee olla kunnallisen alkoholitarkastaja valvomassa, että lakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä sekä asetettuja ehtoja noudatetaan.

98 §

Kunnan 73 §:n nojalla järjestämään toimintaan sovelletaan sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annettua lakia (677/82), jollei lailla ole toisin säädetty.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 198 .

Lain 98 §:ssä mainitun sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 2 luvun säännöksiä sovelletaan kuitenkin ensimmäisen kerran jo vuonna 198 vuosia 198 —199 koskevaa valtakunnallista suunnitelmaa laadittaessa ja hyväksyttäessä sekä toteuttamissuunnitelmia laadittaessa.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöön panemiseksi tarpeellisiin toimenpiteisiin.

3.

Laki**arpajaislain 3 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 1 päivänä syyskuuta 1965 annetun arpajaislain 3 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on 4 päivänä joulukuuta 1981 annetussa laissa (824/81), näin kuuluvaksi:

3 §

— — — — —
 Peliautomaattien ja muiden 1 §:n 2 momentissa tarkoitettujen pelilaitteiden ja pelien pitämiseen maksua vastaan käytettävänä voidaan antaa lupa automaattitoimintaa harjoittamaan perustetulle julkisoikeudelliselle yhdistykselle. Lupa voidaan antaa varojen hankkimiseksi yleisen kansanterveyden edistämiseen, lastensuojelun tukemiseen, aistiviallisten huoltamiseen, vanhusten huollon tukemiseen, invalidihuollon tukemiseen, nuorisokasvatuksen kehittämiseen, valmistautumiseen ihmishenkien suojelemiseen ja pelastami-

seen suuronnettomuuksissa ja kaikille avoimien lomanviettopaikkojen hankkimiseen tai ylläpitämiseen taikka tähän verrattavaan lomanviettomahdollisuuksien edistämiseen sekä raittiustyöhön ja päihdehuollon edistämiseen.
 — — — — —

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 198 .

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöön panemiseksi tarpeellisiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 16 päivänä lokakuuta 1987

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Ministeri *Tarja Halonen*

1.

Laki

raittiustyölain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 19 päivänä marraskuuta 1982 annetun raittiustyölain (828/82) 6 §:n 2 momentti, 8 ja 9 §, 10 §:n 2 kohta, 11 §:n 1 momentti sekä 12 §, sekä

muutetaan 7 §, sellaisena kuin se on osittain muutettuna 29 päivänä kesäkuuta 1984 annetussa laissa (486/84), näin kuuluvaksi:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 §

Edellä 1 momentissa tarkoitettu virka voidaan yhdistää kunnan muuhun virkaan. Kahdella tai useammalla kunnalla voi olla yhteinen tällainen virka.

(2 mom. kumotaan)

7 §

Valtion tulo- ja menoarvioon on vuosittain otettava:

1) määräraha, josta jokaiselle kunnalle suoritetaan valtionosuutta vähintään kuusi markkaa kutakin kunnassa edellisenä vuonna henkikirjoitettua asukasta kohti käytettäväksi raittiustyöhön; sekä

2) määräraha, josta suoritetaan kunnille valtionosuutta 6 §:ssä tarkoitettujen viranhaltijoiden palkkauksesta aiheutuviin, kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain (35/73) 5 §:n 4 kohdassa tarkoitettuihin kustannuksiin.

Edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettun henkilön palkkauksesta aiheutuviin kustannuksiin suoritetaan valtionosuutta yhden päävirkaisten tai yhden 6 §:n 2 momentissa tarkoitettun viranhaltijan osalta, jos kunnassa edellisenä vuonna henkikirjoitettujen asukkaiden määrä on vähintään 8 000, sekä tämän lisäksi yhden edellä tarkoitettun viranhaltijan osalta kutakin täyttä 30 000 asukasta kohti. Valtionosuutta ei kuitenkaan suoriteta yhteensä useamman kuin viiden viranhaltijan palkkauksesta aiheutuviin kustannuksiin. Kunnassa, jossa on alle 8 000 asukasta, valtionosuutta suoritetaan ainoastaan 6 §:n 2 momentissa tarkoitettun viranhaltijan palkkauksesta aiheutuviin kustannuksiin.

Uuden viran perustamisesta aiheutuviin kustannuksiin suoritetaan valtionosuutta kuitenkin valtion tulo- ja menoarviossa päätetyissä rajoissa.

7 §

Kunnan tämän lain nojalla järjestämään toimintaan sovelletaan sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annettua lakia (677/82), jollei lailla ole toisin säädetty.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

8 §

Valtionosuutta suoritetaan 7 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuihin kustannuksiin kuntien kantokykyluokituksesta annetussa laissa (665/67) tarkoitetun kantokykyluokituksen mukaan seuraavasti:

(Kumotaan)

Kantokykyluokka	Valtionosuus prosentteina
1	75
2	71
3	67
4	63
5	59
6	55
7	51
8	47
9	43
10	39

9 §

Mikäli tässä laissa ei toisin säädetä, on 7 §:ssä tarkoitetuista valtionosuuksista soveltuvin osin voimassa, mitä kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista annetun lain 7 ja 8 §:ssä sekä 4, 5, 7 ja 9 luvussa valtionosuudesta käyttökustannuksiin on säädetty. Viimeksi mainitussa laissa tarkoitettuna valtion asianomaisena viranomaisena toimii tämän lain mukaisia valtionosuuksia koskeissa asioissa lääninhallitus.

(Kumotaan)

Lääninhallituksen tulee sen päätettäväksi 1 momentin mukaan kuuluvia asioita ratkaistessaan noudattaa sosiaali- ja terveysministeriön antamia yleisiä ohjeita.

10 §

Valtion tulo- ja menoarvioon on vuosittain otettava:

2) määräraha, joka vastaa vähintään yhtä markkaa seitsemääkymmentäviittä penniä kutakin edellisenä vuonna maassa henkikirjoitettua asukasta kohti, käytettäväksi raittiustyöhön.

(2 kohta kumotaan)

11 §

Valtioneuvosto hyväksyy raittiisuus- ja alkoholi-asiain neuvottelukunnan annettua asiasta lausuntonsa ne valtakunnalliset raittiisuusjärjestöt, jotka voivat 10 §:n 2 kohdan nojalla saada avustusta.

(1 mom. kumotaan)

12 §

Sosiaali- ja terveysministeriö myöntää vuosittain 10 §:n 2 kohdassa mainitun avustuksen

(12 § kumotaan)

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

11 §:ssä tarkoitetuille järjestöille. Avustusta myönnettäessä on otettava huomioon järjestön toiminnan laatu, laajuus ja yhteiskunnallinen merkitys.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 198 , kuitenkin siten, että lain 6 §:n 2 momentti sekä 8 ja 9 § tulevat voimaan päivänä kuuta 198 .

Lain 7 §:ssä mainitun sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 2 luvun säännöksiä sovelletaan kuitenkin ensimmäisen kerran jo vuonna 198 vuosia 198 —199 koskevaa valtakunnallista suunnitelmaa laadittaessa ja hyväksyttäessä sekä toteuttamissuunnitelmia laadittaessa.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöön panemiseksi tarpeellisiin toimenpiteisiin.

2.

Laki**alkoholilain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti kumotaan 26 päivänä heinäkuuta 1968 annetun alkoholilain (459/68) 74 § ja 98 a §, sellaisina kuin ne ovat 18 päivänä heinäkuuta 1975 annetussa laissa (586/75), sekä muutetaan 73 ja 98 §,

sellaisina kuin ne ovat, 73 § 27 päivänä elokuuta 1976 annetussa laissa (714/76) ja 98 § osittain muutettuna viimeksi mainitulla lailla ja 19 päivänä marraskuuta 1982 annetulla lailla (829/82), näin kuuluviksi:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

73 §

Kunnassa, jossa on alkoholijuomien vähittäismyynti- tai anniskelupaikka, tulee olla kunnallinen alkoholitarkastaja valvomassa, että tätä lakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä sekä asetettuja ehtoja noudatetaan. Lääninhallitus voi määrätä, että alkoholitarkastajalla tulee lisäksi olla apulainen. Lääninhallituksen suostumuksella alkoholitarkastajan tai alkoholitarkastajan apulaisen virka voi olla yhteinen kahdelle tai useammalle kunnalle.

73 §

Kunnassa, jossa on alkoholijuomien vähittäismyynti- tai anniskelupaikka, tulee olla kunnallinen alkoholitarkastaja valvomassa, että lakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä sekä asetettuja ehtoja noudatetaan.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

74 §

Kunnallisen alkoholitarkastajan ja hänen apulaisensa viran tai sivuviran ylläpitämisestä aiheutuvat kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain (35/73) 5 §:n 2, 4 ja 5 kohdissa tarkoitetut käyttökustannukset sekä 7 kohdassa tarkoitetut koulukustannukset korvataan kunnalle tämän lain 98 ja 98 a §:n säännösten mukaisesti.

(Kumotaan)

98 §

Valtion tulo- ja menoarvioon on vuosittain otettava:

4) määräraha käytettäväksi kunnille suoritettaviin 74 §:ssä tarkoitettuihin korvauksiin.

98 §

Kunnan 73 §:n nojalla järjestämään toimintaan sovelletaan sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annettua lakia (677/82), jollei lailla ole toisin säädetty.

98 a §

Siltä osin, kuin tässä laissa ei ole toisin säädetty, noudatetaan 98 §:ssä tarkoitetusta määrärahasta kunnille suoritettaviin korvauksiin soveltuvin osin, mitä kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain 7 ja 9 §:ssä sekä 4, 5, 7 ja 9 luvussa valtionosuudesta käyttökustannuksiin on säädetty.

(Kumotaan)

Valtioneuvosto voi antaa yleisiä ohjeita siitä, milloin 74 §:ssä tarkoitettuja käyttökustannuksia on kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain 8 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla pidettävä tehtävän asianmukaisen hoitamisen kannalta tarpeellisenä.

Kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avustuksista annetussa laissa tarkoitettuna valtion asianomaisena viranomaisena toimii tässä laissa säädetyistä toiminnoista aiheutuviin kustannuksiin suoritettavia valtionosuuksia koskevissa asioissa sosiaali- ja terveysministeriö, kuitenkin niin, että lain 15 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettuna valtion asianomaisena viranomaisena toimii valtiovarainministeriö.

Asetuksella voidaan kuitenkin sosiaali- ja terveysministeriön päätettäväksi 3 momentin mukaan kuuluvia asioita siirtää lääninhallituksille, joiden tulee näitä asioita ratkaistessaan noudattaa sosiaali- ja terveysministeriön antamia yleisiä ohjeita.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 198 .

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

Lain 98 §:ssä mainitun sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 2 luvun säännöksiä sovelletaan kuitenkin ensimmäisen kerran jo vuonna 198 vuosia 198 — 199 koskevaa valtakunnallista suunnitelmaa laadittaessa ja hyväksyttäessä sekä toteuttamissuunnitelmia laadittaessa.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöön panemiseksi tarpeellisiin toimenpiteisiin.

3.

Laki

arpajaislain 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 1 päivänä syyskuuta 1965 annetun arpajaislain 3 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on 4 päivänä joulukuuta 1981 annetussa laissa (824/81), näin kuuluvaksi:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

3 §

Peliautomaattien ja muiden 1 §:n 2 momentissa tarkoitettujen pelilaitteiden ja pelien pitämiseen maksua vastaan käytettävänä voidaan antaa lupa automaattitoimintaa harjoittamaan perustetulle julkisoikeudelliselle yhdistykselle. Lupa voidaan antaa varojen hankkimiseksi yleisen kansanterveyden edistämiseen, lastensuojelun tukemiseen, aistivallisten huoltamiseen, vanhusten huollon tukemiseen, invalidihuollon tukemiseen, nuorisokasvatuksen kehittämiseen, valmistautumiseen ihmishenkien suojelemiseen ja pelastamiseen suuronnettomuuksissa ja kaikille avoimien lomanviettopaikkojen hankkimiseen tai ylläpitämiseen taikka tähän verrattavaan lomanviettomahdollisuuksien edistämiseen.

Peliautomaattien ja muiden 1 §:n 2 momentissa tarkoitettujen pelilaitteiden ja pelien pitämiseen maksua vastaan käytettävänä voidaan antaa lupa automaattitoimintaa harjoittamaan perustetulle julkisoikeudelliselle yhdistykselle. Lupa voidaan antaa varojen hankkimiseksi yleisen kansanterveyden edistämiseen, lastensuojelun tukemiseen, aistivallisten huoltamiseen, vanhusten huollon tukemiseen, invalidihuollon tukemiseen, nuorisokasvatuksen kehittämiseen, valmistautumiseen ihmishenkien suojelemiseen ja pelastamiseen suuronnettomuuksissa ja kaikille avoimien lomanviettopaikkojen hankkimiseen tai ylläpitämiseen taikka tähän verrattavaan lomanviettomahdollisuuksien edistämiseen sekä raittiustyöhön ja päihdehuollon edistämiseen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 198 .

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöön panemiseksi tarpeellisiin toimenpiteisiin.

